

06. TOEDIENING VAN CHEMOTHERAPIE

Inleiding

Dit hoofdstuk biedt u informatie over de verschillende mogelijkheden waarop chemotherapie toegediend kan worden. Verschillende motieven zijn van invloed. Uw arts bepaalt welk infuus bij u van toepassing is.

Cytostatica tabletten

Soms wordt cytostatica als tabletten voorgeschreven. De tabletten of capsules moeten zonder kauwen en met veel water worden ingenomen. Een capsule mag niet opengebroken worden en een tablet of dragee mag niet worden vermalen. Op de bijsluiter staat precies beschreven hoe het geneesmiddel ingenomen dient te worden. Het is raadzaam om tabletten niet vast te pakken gezien de cytostatische werking. U kunt een tablet bijvoorbeeld vanuit de verpakking drukken in een medicijnbekertje. Met het medicijnbekertje kunt u de tablet naar de mond brengen.

Keuze van het type infuus

De meeste soorten cytostatica kunnen niet als tablet of drank worden ingenomen. De toediening gebeurt dan via een infuus, zodat dit direct in het bloedvat komt. Veel soorten cytostatica worden eerst in een infuusvloeistof opgelost en daarna langzaam, via het infuus, in de bloedbaan gedruppeld. Er zijn ook soorten cytostatica die onverdund, via een injectie in het infuussysteem worden toegediend. Het belangrijk dat u zorgvuldig met uw infuus omgaat. Indien u betwijfelt of uw infuus goed zit, waarschuw dan direct uw verpleegkundige.

Perifeer infuus

Een perifeer infuus is een infuus in de onderarm of hand. Dit type infuus wordt meestal gebruikt bij kortdurende infusie van cytostatica. Om te beoordelen welk bloedvat geschikt is, bekijkt men eerst uw armen en handen. Daarna wordt uw huid ontsmet. Vervolgens wordt de naald ingebracht. Soms zijn er meerdere prikken nodig. Uw infuus zit goed, als er bloed uit de naald of in het toedieningssysteem komt. Tijdens toediening van chemotherapie of bloedproducten mag u de afdeling niet verlaten. Meld een allergie voor pleisters.

Perifeer infuus

Centraal Veneuze Katheter

Bij centraal veneuze infusie wordt een centraal veneuze katheter, CVK/ CVC of ook wel 'lange lijn' genoemd, via een grote ader ingebracht, meestal in de hals of onder de hals, bij het sleutelbeen. Voorbeelden van centraal veneuze katheters zijn een:

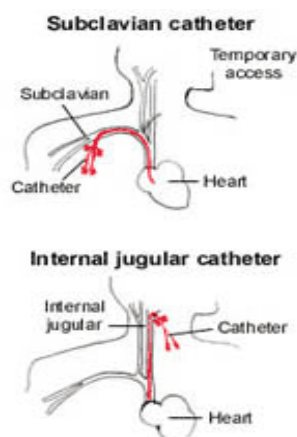
- subclavia katheter
- jugularis katheter
- PICC lijn

Een voordeel van een centrale katheter is dat er meerdere soorten vloeistoffen tegelijk kunnen worden toegediend. Soms wordt een CVK ingebracht bij patiënten bij wie het

technisch niet mogelijk is een perifere infuus in te brengen. De katheters hebben meestal twee of drie verschillende toedieningslijnen. De katheter wordt geplaatst op de röntgenafdeling. Dit gebeurt in een steriele omgeving en onder plaatselijke verdoving. De katheter wordt in de huid vastgehecht. Het inbrengen van een dergelijke katheter kan complicaties geven. Ter controle volgt nadien een röntgenfoto van de borstkas.

Insteekplaats van de katheter

De insteekplaats van de katheter wordt beschermd door een doorzichtige pleister. Een allergische reactie van de huid op de pleister is mogelijk. Er zijn hypoallergene pleisters beschikbaar. De katheter wordt regelmatig doorgespoeld met heparine. Dit voorkomt verstopping. U mag met deze katheter douchen. Probeer contact met water te vermijden. Via de katheter kunnen bacteriën uw lichaam binnendringen en aanleiding geven tot koorts. Meld eventuele klachten. Het verwijderen van de katheter is een niet belastende handeling.

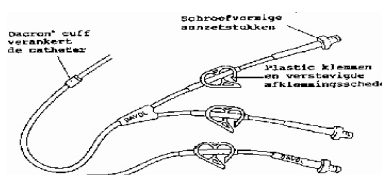

De subclaviakatheter

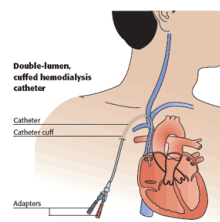
Een subclaviakatheter wordt ingebracht in een ader onder het sleutelbeen. Dit is de meest gebruikelijke toegangsweg. Het is niet altijd mogelijk om deze vena subclavia aan te prikken. De katheter mondt uit in een grote ader boven het hart.

Een subclavia katheter

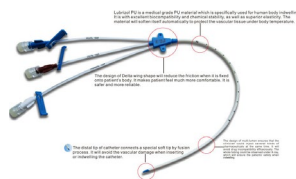

Een subclavia trilumen katheter en positie

Een jugulariskatheter

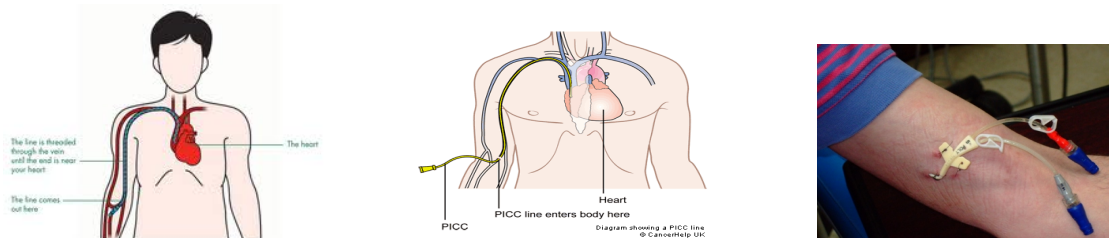
Als alternatief, plaatst de arts de katheter dan in een ader in de hals: in de 'vena jugularis'. Zowel de subclaviakatheter als de jugulariskatheter monden uit in een ader onder het sleutelbeen.

Een jugularis katheter

Een PICC lijn

De term 'PICC lijn' staat voor 'perifeer ingebrachte centrale katheter'. In het Engels staat de laatste 'C' voor 'catheter'. Deze katheter wordt via een ader in de arm (de vena brachialis) ingebracht en komt uiteindelijk uit in de plaats van de bovengenoemde katheters. Deze katheter kan evenals de subclaviakatheter langdurig blijven zitten en is geschikt voor alle soorten infuusvloeistoffen. Via de katheter kan in bepaalde situaties bloed worden afgenomen.

De PICC lijn

De port a cath (poortkatheter)

In specifieke situaties adviseert de arts een zogenaamde 'port a cath'. Dit is een ongeveer drie cm groot, roestvrij stalen reservoir dat via een kleine operatieve ingreep onder de huid wordt ingebracht in een groot bloedvat. Dit gebeurt onder lichte narcose. Na de ingreep is alleen een klein litteken en bobbeltje onder de huid zichtbaar, ter hoogte van de ribben. Door met een naaldje via de huid in het reservoir te prikken, wordt toediening van infuusvloeistoffen mogelijk. Na de behandeling wordt alleen de naald verwijderd. De port a cath kan een jaar of langer onder de huid blijven zitten. Voor een port a cath gelden specifieke indicaties.

Een port a cath

Cytostatica buiten een bloedvat

Huid en weefselschade kan optreden als de cytostatica niet in het bloedvat maar in het omliggende weefsel terecht komt. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Adviezen:

- voorkom verplaatsen van de infuusnaald door ongunstig te bewegen;
- voorkom ergens achter te blijven haken;
- meld klachten of loszittend materiaal direct;
- verlaat de afdeling niet tijdens toediening van cytostatica.